

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3MCdo/8/2011
Identifikačné číslo spisu:	6608205231
Dátum vydania rozhodnutia:	09.05.2012
Meno a priezvisko:	JUDr. Emil Franciscy
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2012:6608205231.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa JUDr. I. C., advokáta so sídlom v B., bývajúceho v B., proti odporcovi K.P., bývajúcemu v LA., zastúpenému JUDr. Milanom Škultétym, advokátom so sídlom v Bratislave, 29. augusta č. 5, o zaplatenie 270 995,58 € s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Rimavská Sobota pod sp. zn. 11 C 51/2008, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici z 15. apríla 2010 sp. zn. 16 Co 70/2010 a Okresného súdu Rimavská Sobota z 1. februára 2010 č.k. 11 C 51/2008-390, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky z r u š u j e rozsudok

- a) Krajského súdu v Banskej Bystrici z 15. apríla 2010 sp. zn. 16 Co 70/2010 a
- b) Okresného súdu Rimavská Sobota z 1. februára 2010 č.k. 11 C 51/2008-390, okrem výroku, ktorým bol návrh v časti o zaplatenie 53 924,82 € zamietnutý.

Vec v rozsahu zrušenia vracia Okresnému súde Rimavská Sobota na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

Návrhom doručeným Okresnému súde Rimavská Sobota 24. apríla 2008 sa navrhovateľ domáhal, aby súd uložil odporcovi povinnosť zaplatiť mu sumu 327 511,15 € s príslušenstvom, ktorá podľa jeho názoru predstavuje odmenu advokáta za právne zastupovanie odporcu v konaní vedenom na Okresnom súde v Lučenci pod sp. zn. 8 C 119/2001. Výšku uplatnenej sumy určil navrhovateľ podľa § 13 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 240/1990 Zb. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnej pomoci (ďalej len „vyhláška č. 240/1990 Zb.“) a za svoju právnu pomoc poskytnutú odporcovi od 7. januára 2000 do 15. februára 2002 požadoval 33 127,80 €. Pri výpočte odmeny za právnu službu poskytnutú odporcovi od 14. augusta 2002 do 10. decembra 2003 postupoval podľa § 13 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z.z.“) a žiadal 294 383,36 €. Podaným návrhom žiadal priznať tiež 6 % úrok z omeškania zo sumy 327 511,15 € od 1. decembra 2005 do zaplatenia.

Okresný súd Rimavská Sobota rozsudkom z 1. februára 2010 č.k. 11 C 51/2008-390 odporcovi uložil povinnosť zaplatiť navrhovateľovi do 3 dní 217 070,76 € spolu so 6 % úrokom z omeškania ročne od 1. decembra 2005 do zaplattenia; návrh v časti o zaplattenie 53 924,82 € zamietol. Zároveň rozhodol o náhrade trov konania a povinnosti zaplatiť súdny poplatok. Vychádzal z toho, že navrhovateľovi patrí tarifná odmena za jeho úkony právnej pomoci a právnej služby (ďalej len „právnej pomoci“). Pri výpočte tarifnej odmeny aplikoval § 13 ods. 1 vyhlášky č. 240/1190 Zb. a § 13 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z.z., pričom zohľadnil uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici z 15. decembra 2000, ktoré bolo vydané v konaní vedenom na Okresnom súde v Lučenci pod sp. zn. 8 C 119/2001. Týmto uznesením Krajský súd v Banskej Bystrici pripustil zmenu návrhu o zaplattenie zmluvnej pokuty vo výške 83 649 973 Sk vypočítanej k 30. novembru 1998 a zmluvnej pokuty vo výške 0,2 % za každý deň omeškania zo sumy 56 849 766 Sk od 1. decembra 1998 do zaplattenia. Vzhľadom na túto zmenu sa zmluvná pokuta od 15. decembra 2000 menila každý deň a základ pre výpočet odmeny advokáta bol pri každom úkone iný; do uvedeného dňa bol predmetom konania nárok na zaplattenie zmluvnej pokuty 83 649 973 Sk. Úrok z omeškania zo sumy 56 849 766 Sk vo výške 0,2 % denne predstavoval 113 699,50 Sk. Navrhovateľ ale dni omeškania počítal len od 7. januára 2000, preto súd vychádzal z počtu dní omeškania do uskutočnenia úkonu právnej pomoci. Okresný súd Rimavská Sobota návrhu sčasti vyhovel (navrhovateľovi priznal sumu 217 070,76 € predstavujúcu tarifnú odmenu za úkony právnej pomoci od 7. januára 2000 do 10. decembra 2003 podľa vyhlášky č. 240/1190 Zb. a vyhlášky č. 163/2002 Z.z.) a sčasti nevyhovel (návrh, ktorým sa navrhovateľ domáhal zaplattenia sumy 53 924,82 € zamietol s odôvodnením, že navrhovateľ počítal svoju odmenu z nesprávneho základu). Uzavrel, že vzhľadom na omeškanie odporcu so zaplattením priznanej odmeny vo výške 217 070,76 € patrí navrhovateľovi aj úrok z omeškania (§ 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka) 6 % ročne z dlžnej sumy.

Na odvolanie oboch účastníkov konania Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom z 15. apríla 2010 sp. zn. 16 Co 70/2010 v odvolaní napadnutej časti rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil; navrhovateľovi nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. V odôvodnení rozsudku odvolací súd poukázal na vecne správne skutkové a právne závery prvostupňového súdu a stotožnil sa s ním aj čo do spôsobu výpočtu a rozsahu priznanej tarifnej odmeny patriacej navrhovateľovi.

Na základe podnetu odporcu generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) rozsudok Okresného súdu Rimavská Sobota z 1. februára 2010 č.k. 11 C 51/2008-390 (okrem výroku, ktorým bol návrh v časti o zaplattenie 53 924,82 € zamietnutý) a rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 15. apríla 2010 sp. zn. 16 Co 70/2010 napadol mimoriadnym dovolaním, ktoré odôvodnil tým, že uvedenými rozhodnutiami bol porušený zákon. Generálny prokurátor poukázal na to, že navrhovateľ sa v prejednávanej veci domáhal zaplattenia odmeny za právnu pomoc poskytnutú odporcovi v konaní vedenom na Okresnom súde Lučenec pod sp. zn. 8 C 119/2001, v ktorom hodnotu veci významnú pre určenie odmeny advokáta (§ 12 ods. 1 vyhlášky č. 240/1990 Zb. a § 12 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z.z.) predstavuje predmet daného konania - zaplattenie zmluvnej pokuty vo výške 83 649 973 Sk vypočítanej k 30. novembru 1998 a zmluvnej pokuty vo výške 0,2 % za každý deň omeškania zo sumy 56 849 766 Sk od 1. decembra 1998 až do zaplattenia. Pokiaľ zmluvná pokuta vo výške 83 649 973 Sk bola v označenom konaní stanovená ako nemenná suma, zmluvná pokuta vo výške 0,2 % zo sumy 56 849 766 Sk bola uplatnená ako opakujúce sa plnenie na neurčitý čas (ide preto o veličinu narastajúcu od 1. decembra 1998). Z toho generálny prokurátor vyvodil, že v konaní pred Okresným súdom Lučenec boli uplatnené viaceré nároky s rozdielnou hodnotou veci, pričom niektoré pozostávali z opakujúcich sa plnení. V konaní sp. zn. 11 C 51/2008 Okresného súdu Rimavská Sobota bol medzi účastníkmi sporný právny základ nároku. Odporca tvrdil, že s navrhovateľom boli dohodnutí na podielovej odmene vo výške 4 % z vysúdenej sumy (avšak iba v prípade plného úspechu odporcu v konaní), navrhovateľ uzavretie dohody s takýmto obsahom popieral. Generálny prokurátor poukázal na to, že i keď dôkazné bremeno zaťažovalo v konaní navrhovateľa, súdy sa tejto skutočnosti dostatočne nevenovali, nevykonali dokazovanie na okolnosti, za ktorých vznikol právny vzťah medzi ním a odporcom a aký bol obsah tohto právneho vzťahu (vzájomné práva a povinnosti účastníkov). Pri posúdení právneho základu uplatneného nároku bez bližšieho vysvetlenia z fikcie, že došlo k dohode na tarifnej odmene advokáta. Podľa právneho názoru generálneho prokurátora ale aplikácia právnej domnienky vyplývajúcej z § 2 ods. 2 vyhlášky č. 240/1990 Zb. bez viazanosti na zistený skutkový stav

a logické uvažovanie by predstavovala nepomerné zvýhodnenie advokáta voči jeho klientovi s možnosťou zneužitia tohto ustanovenia vo svoj prospech. I keď nedodržanie písomnej formy zmluvy o poskytnutí právnej pomoci nezakladá neplatnosť tohto právneho úkonu, mal navrhovateľ ako advokát a osoba znala práva v záujme čistoty právneho vzťahu trvať na jej uzatvorení v písomnej forme a dohodnúť v nej spôsob a výšku odmeny za poskytovanú právnu pomoc. Pokiaľ takáto zmluva advokáta s klientom nebola uzavretá v písomnej forme, preukázanie jej obsahu nemôže zaťažovať len odporcu. Je neprípustné, aby súdy v konaní zaťažili dôkazným bremenom len klienta a právny nárok advokáta uznali iba na základe domnienky bez toho, aby advokát niesol svoje dôkazné bremeno na tvrdenia o skutočnostiach, o ktorých sa s klientom dohodol. Konajúce súdy pochybili aj pri určení výšky tarifnej odmeny za jeden úkon právnej pomoci. Súd prvého stupňa postupoval správne pri výpočte tarifnej odmeny len v časti výpočtu sumy 83 649 973 Sk, pochybil však pri výpočte tarifnej odmeny z hodnoty sporu, ktorým bola zmluvná pokuta stanovená percentuálne. Zmluvná pokuta za porušenie zmluvnej povinnosti je opakujúcim sa plnením, ktoré má na mysli ustanovenie § 13 ods. 2 vyhlášky č. 240/1990 Zb. Zo spisu Okresného súdu Lučenec sp. zn. 8 C 119/2001 vyplýva, že počet opakujúcich sa plnení ku dňu rozhodnutia Krajského súdu v Banskej Bystrici o pripustení zmeny návrhu a tiež ku dňu vydania konečného rozhodnutia v predmetnom konaní presiahol čas dlhší než tri roky. Vzhľadom na to mal súd pri výpočte tarifnej odmeny ustáliť hodnotu sporu najviac na trojnásobok hodnoty ročného plnenia. Súd tak ale nepostupoval a v rozpore s právnou úpravou započítal do hodnoty veci postupne všetky čiastkové zmluvné pokuty vo výške, ktorú vypočítal k tomu - ktorému dňu urobenia úkonu právnej pomoci, nedbajúc pritom na obmedzenia v zmysle § 13 ods. a § 17 ods. 4 vyhlášky č. 240/1990 Zb. Generálny prokurátor v súvislosti s tým zdôraznil, že v danej veci bol uplatnený nárok zo záväzkového právneho vzťahu založeného príkaznou zmluvou (§ 724 až 730 Občianskeho zákonníka). Súdy sa preto mali zaoberať aj otázkou, či pri zastupovaní odporcu v konaní pred Okresným súdom Lučenec postupoval navrhovateľ s odbornou starostlivosťou a znalosťou veci a či jeho úkony boli v prospech odporcu. Až na tomto základe mohol súd vec posúdiť z hľadiska výšky uplatneného nároku v zmysle § 730 Občianskeho zákonníka a súladu výkonu práv navrhovateľa s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka). V mimoriadnom dovolaní sa v nadväznosti na to konštatuje, že súdy na zistený skutkový stav nesprávne aplikovali právne predpisy, ktoré aj nesprávne vyložili; v dôsledku tohto vec nesprávne právne posúdili (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Generálny prokurátor za ďalší dôvod pre podanie mimoriadneho dovolania (§ 243f ods. 1 písm. a/ O.s.p.) označil nepreskúmateľnosť výroku rozsudku súdu prvého stupňa v časti, v ktorej priznal navrhovateľovi úrok z omeškania. V prípade rozhodovania o úroku z omeškania uplatňovanej pohľadávky má súd okrem existencie dlhu skúmať aj absenciu riadneho a včasného plnenia dlhu. Navrhovateľ už v podanom návrhu uplatnil úrok z omeškania vo výške 6 % zo žalovanej sumy od 1. decembra 2005, avšak bližšie nešpecifikoval, z akého dôvodu ho uplatňuje práve od tohto dňa. K takejto špecifikácii nedošlo v priebehu celého súdneho konania. Súd prvého stupňa ale napriek tomu priznal navrhovateľovi úrok z omeškania v uplatnenom rozsahu zo sumy, ktorú mu priznal; vôbec však pri tom neskúmal moment omeškania s plnením dlhu. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku súdu prvého stupňa nie je možné vyvodiť, na základe akej skutočnosti a úvahy súd dospel k záveru, že odporca sa dostal do omeškania práve 1. decembra 2005. Strohé konštatovanie súdu prvého stupňa, že výška úroku z omeškania 6 % ročne z dlžnej sumy bola určená v súlade s nariadením vlády Slovenskej republiky č. 87/1995 Z.z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka, nespĺňa zákonnú požiadavku presvedčivosti a zrozumiteľnosti dôvodov rozhodnutia. Vychádzajúc z obsahu rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol v celom rozsahu potvrdený odvolaním napadnutý rozsudok prvostupňového súdu, dospel generálny prokurátor k záveru, že dôvody mimoriadneho dovolania uplatnené vo vzťahu k rozhodnutiu súdu prvého stupňa sú rovnako dané aj vo vzťahu k rozhodnutiu odvolacieho súdu (§ 243f ods. 1 písm. a/ O.s.p. a § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). So zreteľom na to žiadal, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) zrušil rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 15. apríla 2010 sp. zn. 16 Co 70/2010 a rozsudok Okresného súdu Rimavská Sobota z 1. februára 2010 č.k. 11 C 51/2008-390 (okrem výroku, ktorým bol návrh v časti o zaplatenie 53 924,82 € zamietnutý) a vec aby v rozsahu zrušenia vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Navrhovateľ vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu uviedol, že

a) námietka generálneho prokurátora, v zmysle ktorej „nepreukázal, že dohoda o podielovej odmene

uzatvorená nebola“, popiera všeobecne akceptovaný názor, že neexistujúcu skutočnosť nemožno dokazovať; podľa názoru navrhovateľa bolo procesnou povinnosťou odporcu, aby preukázal existenciu ním tvrdenej dohody,

b) ako advokát bol povinný informovať klienta (odporcu) o tarifnej odmene, spôsobe jej výpočtu a o jej výške len ak by ho o to klient výslovne požiadal; odporca ho ale v danej veci o to nepožiadala, navyše - ako dlhoročný podnikateľ a častý klient advokátskych kancelárií - mal sám dostatočné poznatky a skúsenosti s určovaním tarifnej odmeny advokáta,

c) uzavretím zmluvy o právnej pomoci bol v danej veci založený právny vzťah advokáta a klienta, podstatným znakom ktorého je odplatosť; navrhovateľovi preto za zastupovanie odporcu v konaní pred Okresným súdom Lučenec sp. zn. 8 C 119/2001 jednoznačne patrila odmena; navrhovateľ ako advokát zastupujúci klienta postupoval v tomto konaní s plnou odbornosťou a v súlade s dobrými mravmi,

d) nemá žiadny právny základ názor generálneho prokurátora, v rámci ktorého „považoval zmluvnú pokutu za hodnotu opakujúceho sa plnenia vo vzťahu k dobe trvania porušovania zmluvnej povinnosti v zmysle ustanovenia § 13 ods. 2 vyhlášky č. 163/2002 Z.z.“; zmluvná pokuta je totiž v záväzkovom právnom vzťahu, o ktorý tu išlo, nepochybne plnením jednorazovým,

e) neobstojí tvrdenie, že odporcovi bola v konaní odňatá možnosť pred súdom konať,

f) „súdy korektne posúdili nárok, ako jednorazový po tom, čo sa skončilo právne zastúpenie odporcu, t.j. 27. júna 2005, a keď ho navrhovateľ uplatnil na súde 29. apríla 2008, urobil tak v trojročnej premlčacej dobe, a v tomto prípade by sa dokonca dala možnosť v štvorročnej premlčacej dobe, lebo u účastníkov konania išlo o podnikateľov podľa Obchodného zákonníka. Základná úroková miera v tom čase bola 3 %, takže jej dvojnásobku zodpovedá 6 %. Navrhovateľ vyzval odporcu 7. novembra 2005 na zaplatenie spornej pohľadávky, preto sa v zmysle § 563 Občianskeho zákonníka už nasledujúcim dňom po obdržaní výzvy dostal do omeškania, pričom navrhovateľ kvôli lepšiemu počítaniu úrokov z omeškania určil 1. január 2005 za deň, od kedy má nárok na úroky z omeškania“,

g) v preskúmvanej veci nie je mimoriadne dovolanie prípustné, lebo odporca nevyužil všetky právne možnosti, ktoré mu priznáva právny poriadok za účelom ochrany jeho práv (odporca nepodal dovolanie),

h) nižšie súdy svojimi rozhodnutiami nenaplnili žiaden z dôvodov uvedených v mimoriadnom dovolaní,

i) žiada priznať náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní vo výške 1 301,58 € ako „odmenu za 1 úkon - vypracovanie vyjadrenia k dovolaniu per analogiam“.

Odporca vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu poukázal na obsah svojho podnetu na podanie tohto mimoriadneho prostriedku, ktorý adresoval Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky.

Najvyšší súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že uvedený opravný prostriedok podal generálny prokurátor (§ 243e ods. 1 O.s.p.) v lehote jedného roka (§ 243g O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré môže napadnúť týmto opravným prostriedkom, preskúmal napadnuté rozhodnutia bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) v rozsahu podľa § 243i ods. 2 v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je opodstatnené.

Najvyšší súd sa najskôr zaoberal argumentáciou navrhovateľa, že mimoriadne dovolanie nie je v danej veci procesne prípustné, lebo odporca v nej nevyužil možnosť podať dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu. Najvyšší súd už v stanovisku R 36/2008 publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky uviedol, že podanie mimoriadneho dovolania nie je ponechané na voľnú úvahu generálneho prokurátora, v dôsledku čoho je generálny prokurátor povinný podať mimoriadne dovolanie v prípade, že sú splnené všetky zákonom stanovené podmienky. Prípustnosť mimoriadneho dovolania je právnu úpravou vymedzená jednak pozitívne - ustanovenie § 243f ods. 1 O.s.p. uvádza, ktoré rozhodnutia (za podmienok uvedených v § 243e) možno napadnúť mimoriadnym dovolaním, jednak negatívne - ustanovenie § 243f ods. 2 O.s.p. vymedzuje prípady, v ktorých nepripúšťa dovolanie proti rozhodnutiu súdu. Z týchto ustanovení nemožno vyvodiť, že by oprávnenie generálneho prokurátora podať mimoriadne dovolanie bolo viazané na povinnosť účastníka konania vyčerpať iné dostupné právne (procesné) prostriedky nápravy pochybení vytýkaných v mimoriadnom dovolaní. Skutočnosť, že účastník konania nenapadol určité rozhodnutie dovolaním, nezakladá procesnú neprípustnosť mimoriadneho dovolania proti tomuto rozhodnutiu. So zreteľom to

nemožno predmetnú námietku navrhovateľa považovať za opodstatnenú.

V ďalšom sa najvyšší súd zameria na posúdenie opodstatnenosti dôvodov uplatnených v mimoriadnom dovolaní. Občiansky súdny poriadok upravuje tri samostatné dôvody, ktoré môže generálny prokurátor úspešne uplatniť v procesne prípustnom mimoriadnom dovolaní. Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Na výskyt procesných väd konania vymenovaných v § 237 O.s.p. a tiež tzv. iných procesných väd konania majúcich za následok nesprávne rozhodnutie vo veci prihliada najvyšší súd v konaní o mimoriadnom dovolaní bez zreteľa na to, či boli alebo neboli generálnym prokurátorom uplatnené (viď § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.).

1. So zreteľom na obsah mimoriadneho dovolania a vzhľadom na § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. najvyšší súd skúmal, či v konaní na súdoch nižších stupňov nedošlo k procesným vadám uvedeným v § 237 O.s.p. O vady tejto povahy ide, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Generálny prokurátor vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. nenamietal a v konaní o mimoriadnom dovolaní takéto procesné vady nevyšli najavo.

V mimoriadnom dovolaní sa namieta, že odporcovi bola v konaní odňatá možnosť pred súdom konať, lebo napadnuté rozhodnutia sú nedostatočne odôvodnené a arbitrárne. Generálny prokurátor tvrdí, že v dôsledku toho došlo v konaní k procesnej vade uvedenej v § 237 písm. f/ O.s.p. O procesnú vadu tejto povahy ide v prípade nesprávneho postupu súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odníma možnosť realizovať procesné oprávnenia priznané mu v konaní za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv.

K tejto časti argumentácie generálneho prokurátora najvyšší súd uvádza, že na základe uznesenia občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu bol v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako judikát R 111/1998 uverejnený rozsudok najvyššieho súdu z 28. augusta 1997 sp. zn. 2 Cdo 5/1997, z ktorého vyplýva, že „konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) aj vtedy, ak odvolací súd svoj právny záver riadne neodôvodnil, takže jeho rozsudok zostal nepreskúmateľný“. Podľa právneho názoru najvyššieho súdu je uvedený názor, ktorý nedostatočne odôvodnenie považuje za procesnú vadu v zmysle 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. (bezpochyby aj podľa § 243f ods. 1 písm. b/ O.s.p.), plne opodstatnený aj v prejednávanej veci a najvyšší súd ani v danom prípade nemá dôvod odkloniť sa od tohto názoru. Najvyšší súd poznamenáva, že právna kvalifikácia nepreskúmateľnosti rozhodnutia súdu nižšieho stupňa ako dôvodu zakladajúceho (len) tzv. inú vadu konania pritom vyplýva aj z ďalších rozhodnutí senátov najvyššieho súdu (viď napríklad sp. zn. 1 Cdo 140/2009, 2 M Cdo 18/2008, 3 Cdo 290/2009, 4 Cdo 310/2009, 5 Cdo 290/2008 a 7 Cdo 109/2011). Správnosť takéhoto nazerania na kvalifikáciu vytýkanej procesnej vady potvrdzuje aj názor vyslovený Ústavným súdom Slovenskej republiky v uznesení z 20. apríla 2011 sp. zn. I. ÚS 141/2011, v zmysle ktorého „nedostatočné odôvodnenie, a tým nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu aj v prípade, ak by znamenalo porušenie 'procesného práva na spravodlivé konanie' ... resp. porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, nie je možné bez ďalšieho stotožniť s procesnou vadou konania spočívajúcou v odňatí možnosti účastníkovi konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.)“.

Z uvedených dôvodov zotrváva najvyšší súd na závere, že mimoriadnym dovolaním vytýkaná nepreskúmateľnosť napadnutých rozhodnutí nezakladá procesnú vadu konania v zmysle § 243f ods. 1 písm. a/ O.s.p. (resp. § 237 písm. f/ O.s.p.).

2. Mimoriadne dovolanie napadnutým rozsudkom vytýka ich nepreskúmateľnosť. V zmysle už spomenutého R 111/1998 je generálnym prokurátorom vytýkané nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia, ktoré znemožňuje jeho preskúmanie, tzv. inou vadou konania majúcou za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., resp. § 243f ods. 1 písm. b/ O.s.p.).

Najvyšší súd pripomína, že rozhodnutie súdu (až na zákonné výnimky - vid' napr. § 157 ods. 4 O.s.p. alebo § 219 ods. 2 O.s.p.) musí obsahovať úplné a výstižné odôvodnenie. V súlade s § 157 ods. 2 O.s.p. musí súd v odôvodnení rozsudku podať výklad opodstatnenosti a zákonnosti výroku rozsudku. Súd sa musí vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť dostatočne vysvetlený s poukazom na všetky rozhodujúce skutkové okolnosti a tiež ich právne posúdenie. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak súd v odôvodnení rozhodnutia vymedzí po skutkovej stránke predmet konania a následne podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako interpretoval aplikované ustanovenia a prečo pod ne podriadil zistený skutkový stav. V rozhodnutí súdu musí byť jasne a zrozumiteľne vysvetlený myšlienkový postup súdu vo všetkých, pre posúdenie veci významných, otázkach. Ak rozhodnutie súdu nemá uvedené náležitosti, je nepreskúmateľné.

V prejednávanej veci sa navrhovateľ voči odporcovi domáhal zaplattenia odmeny za právnu pomoc, ktorú mu poskytol v (inom) občianskom súdnom konaní. Medzi účastníkmi nebolo sporné, že navrhovateľ zastupoval odporcu v konaní pred Okresným súdom Lučenec sp. zn. 8 C 119/2001 a v označenom konaní poskytol odporcovi vykonaním úkonov advokáta právnu pomoc (vid' aj 19 ods. 1 zákona č. 132/1990 Z.z. o advokácii a § 1 ods. 1 vyhlášky č. 240/1990 Zb. a § 1 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z.z.). Spornou však medzi nimi zostala otázka, či dohodli zmluvnú (podielovú) odmenu advokáta, ktorá mala byť advokátovi zaplattená len v prípade úplného úspechu klienta v konaní, alebo či sa mala uplatniť domnienka o dohode mimozmluvnej (tarifnej) odmeny advokáta.

Vyhlášky č. 240/1990 Zb. a č. 163/2002 Z.z. rozlišujú zmluvnú a mimozmluvnú odmenu advokáta. Pri uzatváraní zmluvy o poskytnutí právnej pomoci sa môže advokát dohodnúť s klientom na druhu zmluvnej odmeny (§ 2 ods. 1 vyhlášky č. 240/1990 Zb.). Ak nedôjde k dohode podľa odseku 1, predpokladá sa, že sa advokát dohodol s klientom na odmene určenej podľa ustanovení tejto vyhlášky o tarifnej odmene (§ 2 ods. 2 vyhlášky č. 240/1990 Zb.). Pri uzatváraní zmluvy o poskytnutí právnych služieb môže advokát dohodnúť s klientom spôsob a výšku zmluvnej odmeny. Výška zmluvnej odmeny musí byť v súlade s dobrými mravmi (§ 2 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z.z.). Ak nedôjde k dohode podľa odseku 1, na určenie odmeny advokáta sa použijú ustanovenia tejto vyhlášky o základnej sadzbe tarifnej odmeny (§ 2 ods. 2 vyhlášky č. 163/2002 Z.z.). Podielová odmena môže byť dohodnutá vo forme podielu na hodnote veci, ktorá je predmetom konania pred súdom alebo iným orgánom, ak je výsledok tohto konania podľa okolností prípadu veľmi neistý a advokát o tom klienta poučil (§ 10 ods. 1 vyhlášky č. 240/1990 Zb.). Advokát má právo na dohodnutú podielovú odmenu len za predpokladu, že klient, s ktorým sa dohodol na poskytnutí právnej pomoci za túto odmenu, mal plný úspech vo veci (§ 11 ods. 1 vyhlášky č. 240/1990 Zb.). Ak nemal klient ani čiastočný úspech vo veci, môže od neho advokát požadovať iba náhradu hotových výdavkov (§ 11 ods. 3 vyhlášky č. 240/1990 Zb.). Obdobnú úpravu obsahujú § 10 až 11 vyhlášky č. 163/2002 Z.z.

Najvyšší súd poukazuje na to, že advokát poskytuje právnu pomoc spravidla za odmenu a má právo požadovať na ňu primeraný preddavok (§ 19 ods. 1 zákona č. 132/1990 Zb. o advokácii). Právny vzťah zastúpenia klienta advokátom sa zakladá zmluvou o poskytnutí právnej pomoci. Pokiaľ v prípade niektorých iných zmlúv je absencia dohody o konkrétnej odplate za poskytnuté plnenie spravidla sankcionovaná neplatnosťou zmluvy, v prípade zmluvy o právnej pomoci je tento následok vylúčený právnou úpravou, ktorá stanovuje nevyvrátiteľnú domnienku dohody o tarifnej odmene advokáta (vid' §

2 ods. 2 vyhlášky č. 240/1990 Zb. a § 2 ods. 2 vyhlášky č. 163/2002 Z.z.). To, že absencia dohody o konkrétnej odmene advokáta nie je v prípade zmluvy o právnej pomoci dôvodom zakladajúcim neplatnosť tejto zmluvy, však neznamena, že pri uzatváraní zmluvy o poskytnutí právnej pomoci nemá odmena advokáta za poskytnutú právnu pomoc právny význam. Dohoda o odmene advokáta má aj tu význam - je buď výsledkom rokovania advokáta s klientom, alebo dôsledkom uplatnenia zákonnej domnienky.

Otázka, či medzi navrhovateľom (advokátom) a odporcom (klientom) došlo k dohode o zmluvnej odmene za právnu pomoc poskytnutú v konaní Okresného súdu Lučenec sp. zn. 8 C 119/2001, mala vo veci vedenej na Okresnom súde Rimavská Sobota pod sp. zn. 11 C 51/2008 kľúčový význam. Ak totiž bola dohodnutá zmluvná odmena, jej základ a výška sa určovali diametrálne odlišne od spôsobu, ktorý v danom prípade napokon zvolili sudy - pokiaľ sa advokát s klientom dohodli na podielovej (zmluvnej) odmene, pre jej výpočet nemala aplikácia ustanovení o tarifnej odmene žiadne opodstatnenie.

Napriek konštrukcii nevyvrátiteľnej domnienky upravenej v ustanoveniach § 2 ods. 2 vyhlášok č. 240/1990 Zb a č. 163/2002 Z.z. sa navrhovateľ ani v predmetnom občianskom súdnom konaní, v ktorom sa ako advokát domáhal, aby súd uložil jeho niekdajšiemu klientovi povinnosť zaplatiť mu odmenu za právnu pomoc, nemohol v rámci plnenia svojich základných procesných povinností [opísať už v návrhu rozhodujúce skutočnosti, tvrdiť v konaní rozhodujúce skutkové okolnosti a predložiť súdu na ich preukázanie dôkazy (§ 79 ods. 1 O.s.p. a § 101 ods. 1 O.s.p.)] obmedziť len na tvrdenie a preukázanie toho, že odporcovi poskytol právnu pomoc a všetko ostatné ponechať na odporcovi alebo na súde. Ani v konaní s takýmto predmetom nebolo možné prehliadať podstatnú okolnosť - i keď prípadne prichádzala do úvahy aj aplikácia § 2 ods. 2 vyhlášok č. 240/1990 Zb a č. 163/2002 Z.z., navrhovateľ (iniciátor riešenia sporu v konaní pred súdom) bol a zostal tým subjektom daného občianskeho súdneho konania, predovšetkým ktorý sám mal so zreteľom na konkrétne skutkové okolnosti tvrdiť a dôkazmi preukazovať svoj nárok. Ani v konaní s takýmto predmetom nebol navrhovateľ procesným subjektom, ktorého by sa uvedené procesné povinnosti netýkali; pokiaľ chcel byť v konaní úspešný, musel nielen tvrdiť, že nedošlo k dohode o zmluvnej odmene, ale mal aj označiť dôkazy na preukázanie skutkových okolností, z ktorých by bolo možné usúdiť, že jeho tvrdenia zodpovedajú skutočnosti. Na tom nič nemení, že odporca, pokiaľ chcel byť v konaní úspešný, mal procesnú povinnosť tvrdiť existenciu dohody o zmluvnej odmene a označiť dôkazy, ktoré tieto tvrdenia preukazujú.

V preskúmvanej veci právny zástupca navrhovateľa na pojednávaní pred Okresným súdom v Rimavskej Sobote 10. marca 2009 (viď č.l. 168 spisu) tvrdil, že „tarifná odmena je uplatňovaná, pretože iná dohoda o odmene medzi účastníkmi nebola dohodnutá“. Aj navrhovateľ osobne na pojednávaní 6. apríla 2009 (č.l. 186 spisu) poprel existenciu akejkoľvek dohody s odporcom o zmluvnej odmene za poskytnutú právnu pomoc. Tým však ešte v potrebnej miere nespĺnil povinnosť tvrdenia - zo spisu nevyplyva žiadny jeho osobný opis rozhodujúcich skutkových okolností, žiadne jeho relevantné skutkové tvrdenia o tom, kedy, kde, v akých súvislostiach, s akým priebehom, v prítomnosti ktorých osôb, s akým obsahom a akými výsledkami (osobitne čo do odmeny za zastupovanie) sa uskutočnili spoločné rokovania navrhovateľa a odporcu, ktoré predchádzali uzavretiu zmluvy o poskytnutí právnej pomoci vo veci vedenej na Okresnom súde Lučenec pod sp. zn. 8 C 119/2001.

Vo vzťahu k tvrdeniu navrhovateľa, že „tarifná odmena je uplatňovaná, pretože iná dohoda o odmene medzi účastníkmi nebola dohodnutá“, je síce opodstatnená argumentácia uvedená v jeho vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu, že nemožno preukázať neexistujúcu skutočnosť („nemožno preukázať, čo sa nestalo“), napriek tomu ale bolo na navrhovateľovi, aby v rámci plnenia svojich základných procesných povinností podrobne vysvetlil skutkový rámec predzmluvných rokovaní s odporcom (t.j. „aby preukázal, čo sa stalo“) a aby k svojim skutkovým tvrdeniam adekvátne splnil svoju dôkaznú povinnosť. Treba dodať, že ani prípad preukázania toho, že nedošlo k uzavretiu dohody o zmluvnej odmene, nie je v praxi celkom vylúčený - o taký prípad môže ísť napríklad vtedy, ak svedkovia pred súdom potvrdia na jednej strane to, že v ich prítomnosti bola celkom jednoznačne uzavretá dohoda o poskytnutí právnej pomoci, na druhej strane to, že odmena za právnu pomoc nebola dohodnutá.

Súdy nižších stupňov v odôvodneniach rozsudkov napadnutých generálnym prokurátorom dospeli k záveru, že odporca v konaní neunesol dôkazné bremeno, lebo ani svedeckými výpoveďami ním označených svedkov (Ing. Milana Račka, Judity Várgovej, Dušana Števka ml.) nepreukázal, že s navrhovateľom bola dohodnutá podielová odmena. Súd prvého stupňa, ani odvolací súd ale dostatočne nevysvetlili, či (a čím) splnil svoje procesné povinnosti (§ 79 ods. 1 O.s.p. a § 101 ods. 1 veta prvá O.s.p.) navrhovateľ, osobitne či on sám uniesol svoje bremeno dôkazu. Absencia náležitého odôvodnenia rozhodnutia súdu v otázke, ktorá mala v danej veci kľúčový význam (t.j. v otázke, či bola dohodnutá zmluvná odmena alebo sa má uplatniť fikcia o dohode na tarifnej odmene), má negatívny dopad na odôvodnenie rozhodnutia súdu ako celok. V súvislosti s tým treba opätovne zdôrazniť, že ani v konaní o zaplatenie odmeny advokátovi za právnu pomoc poskytnutú klientovi, v ktorom prípadne prichádza do úvahy uplatnenie nevyvrátiteľnej domnienky v zmysle § 2 ods. 2 vyhlášok č. 240/1990 Zb. a č. 163/2002 Z.z.) nemôže byť vecou navrhovateľa (advokáta) iba samo preukázanie poskytnutia právnej pomoci a nezaplatenia odmeny za poskytnutú právnu pomoc s tým, že všetky ostatné rozhodujúce skutkové okolnosti musí tvrdiť a preukazovať odporca (klient). So zreteľom na absenciu dostatočného vysvetlenia myšlienkového procesu a ich skutkových a právnych záverov, ku ktorým dospeli pri riešení uvedenej otázky majúcej pre posúdenie veci rozhodujúci význam, sú mimoriadnym dovolaním napadnuté rozsudky nepreskúmateľné.

V nadväznosti na obsah predchádzajúceho odseku najvyšší súd poznamenáva, že tak dovolacie konanie (§ 236 až § 243d O.s.p.), ako aj konanie o mimoriadnom dovolaní (§ 243e až § 243j O.s.p.) majú prieskumnú povahu - najvyšší súd v konaniach o týchto opravných prostriedkoch preskúmava napadnuté rozhodnutie a konanie, ktoré mu predchádzalo. Súdy nižších stupňov v občianskom súdnom konaní spravidla riešia viacero skutkových a právnych otázok. Mnohé z týchto otázok sú z pohľadu konania (alebo sporu) ako celku iba čiastkovej povahy a predstavujú reťazec po sebe idúcich a nasledujúcich otázok (riešení), v ktorom neskôr riešená otázka neraz vychádza z výsledkov riešenia skôr nastolenej otázky. Proces zisťovania rozhodujúcich skutkových okolností a prijímania právnych záverov je v dôsledku toho zároveň aj procesom postupného vylučovania všetkých tých alternatív, ktoré prichádzali do úvahy v rámci ešte neúplne zisteného skutkového stavu, následne však, po zistení rozhodujúcich skutkových a právnych okolností, sa ukázali ako neopodstatnené. Najvyšší súd v konaní o (mimoriadnom) dovolaní zohľadňuje a akceptuje túto postupnosť; pokiaľ však pri prieskume zistí, že nebola správne vyriešená alebo vysvetlená taká čiastková otázka, ktorá mala v tej - ktorej veci kľúčový význam v tom zmysle, že od nej záviselo správne vyriešenie viacerých ďalších otázok odvíjajúcich sa od zvoleného riešenia, obmedzí svoj prieskum iba na konštatovanie zistenej nesprávnosti (procesného nedostatku). Najvyšší súd v takom prípade už neuskutočňuje ďalší prieskum - nevyjadruje sa vopred ku všetkým alternatívam, ktoré hypoteticky vyplývajú alebo môžu vyplývať z otázky nevyriešenej alebo otázky, riešenie ktorej nebolo dostatočne odôvodnené alebo vysvetlené. Ak v konaní o (mimoriadnom) dovolaní vyjde najavo, že súd nižšieho stupňa kľúčovú otázku takejto povahy nevyriešil alebo ju vyriešil nesprávne alebo prijaté riešenie vôbec v rozhodnutí nevysvetlil, v dôsledku čoho sa z pohľadu prieskumného konania otvára viacero neistých (iba možných alebo alternatívnych či zatiaľ len teoretických) do úvahy prichádzajúcich skutkových a právnych situácií, obmedzí sa najvyšší súd len na konštatovanie toho prieskumného záveru, ku ktorému sa bolo možné dostať s istotou. Bolo by v rozpore s účelom konania o (mimoriadnom) dovolaní a tiež prieskumnou povahou tohto konania, pokiaľ by najvyšší súd v rámci prieskumu narábal s viacerými alternatívami a zaoberal sa tými obsahovými časťami (mimoriadneho) dovolania, ktoré môžu byť relevantné a opodstatnené iba v prípade dodatočného nadobudnutia istoty, o ktorú z viacerých alternatív v danej veci ide alebo môže ísť.

So zreteľom na konštatovanie, že napadnuté rozhodnutia nie sú vo vyššie uvedenom zmysle dostatočne preskúmateľné (lebo súdy v potrebnej miere neodôvodnili svoje skutkové a právne závery v kľúčovej otázke - či navrhovateľ má nárok na zmluvnú alebo tarifnú odmenu za právnu pomoc poskytnutú odporcovi), najvyšší súd vyhovel mimoriadnemu dovolaniu a v ňom obsiahnutému návrhu generálneho prokurátora zrušiť rozhodnutia, proti ktorým smeroval tento mimoriadny opravný prostriedok. Spomenuté konštatovanie nebráni v danej veci najvyššiemu súdu (nad rámec týkajúci sa uvedenej kľúčovej otázky) stotožniť sa s názorom generálneho prokurátora, že v prípade rozhodovania o úrokoch

z omeškania má súd okrem existencie dlhu skúmať aj otázky významné z hľadiska posúdenia riadneho a včasného plnenia dlhu a že súdy v rozhodnutiach neodôvodnili, na základe čoho dospeli k záveru, že a/ odporca sa do omeškania s plnením dlhu dostal 1. decembrom 2005 a b/ výška úroku z omeškania je v danom prípade 6 % ročne z dlžnej sumy.

Pokiaľ však ide o otázku, či zmluvná pokuta, ktorej zaplata sa domáhal odporca v konaní Okresného súdu Lučenec sp. zn. 8 C 119/2001, mala čiastočne povahu opakujúceho sa plnenia, najvyšší súd uvádza, že zmluvná pokuta môže byť dohodnutá nielen ako pevne stanovená suma, ale tiež ako percento z istiny za určité časové obdobie; ak je jej výška viazaná na narastajúce dni omeškania dlžníka, vzniká veriteľovi každým dňom omeškania právo na „dennú“ zmluvnú pokutu. V čase posudzovania, v akej výške má účastník zmluvy právo na zmluvnú pokutu, nejde o opakujúce sa plnenie; ide o konkrétnu sumu (o opakujúce sa plnenie ide totiž vtedy, keď plnenie je vymedzené určením jednotlivých, opakujúcich sa a v budúcnosti splatných dávok).

3. V mimoriadnom dovolaní sa uvádza, že napadnuté rozhodnutia spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. V bode 2. odôvodnenia tohto uznesenia konštatovaná tzv. iná vada neumožňovala najvyššiemu súdu preskúmať opodstatnenosť námietky generálneho prokurátora, že napadnuté rozhodnutia spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o mimoriadnom dovolaní, záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a konania o mimoriadnom dovolaní (viď primerane § 243d ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.